

**Politiets
primærforebyggende
virksomhet i skolen**

En teoretisk oppgave

av

Marte Rofstad Døhl

BACHELOROPPGAVE (OPPG300-O)

Politihøgskolen avd. Oslo

2012

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	2
1.1 Bakgrunn for problemstilling	2
1.2 Oppgavens avgrensning og struktur	3
1.3 Metode	4
2.0 Begrepsforklaringer.....	5
2.1 Primærforebyggende	5
3.0 Bakgrunnen for og retningslinjene for politiets primærforebyggende i skolen	6
3.1 Gjeldende lovverk og retningslinjer	6
3.2 Politiets forebyggende arbeid i skolen før Reform-97	7
3.3 Politi og skole 1997	8
3.3.1 Skolereform 1997 med skolepakken LEV VEL	8
3.3.2 Politiets skoleperm – del av LEV VEL.....	9
3.4 Undervisning som forebyggende strategi	10
3.5 Evaluering av og resultater av forebyggende undervisning i skolen.....	11
4.0 Diskusjon.....	14
4.1 Hvorfor skal politiet undervise i skolen?.....	14
4.2 Har politiets primærforebyggende undervisning effekt?.....	15
4.3 En kollisjon mellom retningslinjer, forventninger og prinsipper?	17
5.0 Avslutning	19
6.0 Litteraturliste	20
7.0 Selvvalgt pensum	23

1.0 Innledning

”I et hvert tilfelle gjør politiet best nytte for seg hvis det på forhånd lykkes i å forebygge eller avverge lovbrudd eller ordensforstyrrelser” (Politiinstruksen, 1990).

Skolen er en sentral arena for forebyggende og helsefremmende arbeid. Fra forskning både i Norge og utlandet fremheves det at skolen bør ha en sentral, aktiv og integrerende rolle i det forebyggende arbeidet (Helsedirektoratet 2010, Folkehelseinstituttet 2011, Nordahl, Gravrok, Knudsmoen, Larsen & Rørnes, 2006). En viktig begrunnelse for dette er blant annet at skoleinstitusjonen etablerer rammer om barn og unges liv i svært mange år, de fleste dager i uka og de fleste uker i året (Henriksen 1999). Gjennom 90-tallets skolereformer har skolen fått økt betydning for integrasjon av barn og unge, og den har blitt en institusjon der en både treffer alle barn mellom 6 og 19 år og deres foresatte (Henriksen, 1999). For politiets del har skolen også tradisjonelt sett vært den viktigste arenaen for å drive forebyggende virksomhet, og for mange er det politiets undervisning og holdningsskapende arbeid som i stor grad forbindes med politiets forebyggende arbeid (Balchen, 1998). Politiet er den mest brukte eksterne yrkesgruppen i kriminalitetsforebyggende undervisning i skolen, særlig da innenfor narkotikabekjempelse (Lindstöm, 1998). Antallet unge i aldersgruppen 15-20 år som i 2008 oppga at de har prøvd narkotika ligger på overkant av 20 % på landsbasis. I Oslo er dette tallet noe høyere (Vedøy & Skretting, 2009). Dette er relativt høye tall, og markerer viktigheten og derfor et ønske om å arbeide forebyggende mot bruk av narkotika.

1.1 Bakgrunn for problemstilling

Gjennom 10 år i den norske grunnskolen har de fleste barn og unge en eller annen gang opplevd å få besøk av politiet som en del av kriminalitetsforebyggende arbeid. Personlig husker jeg at politiet var på besøk på skolen en gang på barneskolen og en gang på ungdomsskolen. Det som sitter igjen i minnet er en bil med blålys og sirener, samt ordene: ”Si nei til Narkotika”. I andre studieår var det min tur til å besøke skoler. Utdraget fra prosessloggen min beskriver den ene opplevelsen slik: ”I dag har jeg og ansvarlig for forebyggende på stasjonen vært på en videregående skole for å snakke med en klasse om politiets arbeid, etter invitasjon fra deres klasseforstander. Leder for forebyggende hadde egentlig ikke tid til dette besøket, så vi hadde ikke forberedt noe. Derimot hadde elevene blitt bedt om å lage spørsmål til oss på forhånd som de kunne stille når vi kom. Situasjonen ble noe merkelig. Nettopp fordi vi fikk veldig mange spørsmål, og mange av dem kunne vi ikke svare

godt nok på.”

Når jeg tenker tilbake på dette, samt flere opplevelser fra andre studieår hvor jeg har fått i oppdrag å besøke barnehager og barneskoler for å ”undervise” eller sjekke sykler, så ser jeg at jeg verken har vært foreberedt eller hatt kompetanse til å svare på alle spørsmål som de unge stiller. Jeg har spurt meg selv om hva hensikten med besøket mitt har vært, og hva fikk egentlig jeg og de jeg hadde besøkt ut av det? Jeg ser at hensikten bak besøkene har vært uklare, og ingen av dem har vært planlagte eller særlig målrettet.

Etter å ha lest Elisabeth Myhre Lies I Forkant fra 2011 oppdaget jeg at politiets undervisning i skolen viste til svært varierende resultater. Jeg har derfor lurt på hvorfor det er slik at politiet skal drive med slik undervisning? Hva er det politiet ønsker å oppnå med slik undervisning? Med bakgrunn i dette stiller jeg følgende problemstilling:

”Er politiets primærforebyggende virksomhet i skolen rettet mot narkotikabruk hensiktsmessig?”

1.2 Oppgavens avgrensning og struktur

Oppgaven består av en empiri- og teoridel, samt en drøftingsdel. Store deler av empiridelen vil inneholde grunndokumentene for undervisning i skolen, samt intensjonene bak dette. I oppgaven skal jeg søke å følge en historisk linje, hvor jeg først presenterer hvordan den primærforebyggende virksomheten for politiets del blir regulert av overordnede lovhjemler og retningslinjer. Videre vil jeg presentere en kort historikk om politiets tradisjoner innenfor skoleverket, før jeg går inn på de store endringene innenfor skoleverket i form av Reform 97, samt hva dette hadde å si for politiets primærforebyggende arbeid. Deretter vil jeg se på bakgrunnen for en slik måte å arbeide forebyggende mot narkotikabruk, altså de metodene som støtter opp om slik primærforebyggende virksomhet. Avslutningsvis i teoridelen min presenterer jeg evalueringresultater av primærforebyggende tiltak i skolen. I drøftingsdelen min drøfter jeg om politiets primærforebyggende i skolen har noen effekt, samt politiets rolle som underviser i skolesammenheng og om de finner sin rolle i denne sammenheng.

Oppgaven er avgrenset opp mot politiets primærforebyggende mot narkotikabruk, og vil derfor ikke omhandle annen type primærforebyggende som går på trafikklovbrudd, alkoholbruk og voldshandlinger. Videre vil heller ikke oppgaven inneholde politiets andre former for forebyggende virksomhet innenfor skolen og arbeid med barn og unge, som for eksempel SLT-samarbeid, skolekontor eller bekymringssamtalen.

1.3 Metode

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave, og oppgaven er metodisk inspirert av litteratur - review. Et litteratur- review er en oversikt over forskning innenfor et bestemt tema. Målet er å få en oversikt over hva som er gjort på feltet før, og sammenfatte det som er gjort for å så kunne konkludere med hva en vet om temaet (Dysthe, Hertzberg & Hoel, 2010). I mitt tilfelle vil det si at jeg har søkt å danne meg et bilde av hvordan politiet begrunner og legger til rette for primærforebygging i skolen, da spesielt rettet mot narkotikabruk. Dette vil være nyttig med tanke på drøftingen rundt hensikten for denne typen forebyggende virksomhet, og dermed hjelpe meg til å komme nærmere en konklusjon på oppgavens problemstilling.

For å finne litteratur har jeg søkt i "Bibsys" og "Google", samt brukt regjeringen og Justis- og beredskapsdepartementets nettsider. Jeg har brukt søkeord som "politiet i skolen", "kriminalitetsforebygging", "forbygging politiet", "primærforebyggende i skolen", "forebygging", "evaluering av forebyggende rusprogram" og "rusforebygging". Søkeordene la grunnlaget for avgrensningen av artikler og bøker i oppgaven min og disse omhandler det søkeordene beskriver. Innad i politiet har det vært skrevet lite om denne typen arbeid, så jeg har blitt nødt til å bruke en del materiale fra skoleverket og generell forskning på rusmiddelforebyggende arbeid.

En del av mine kilder fra midten og slutten av 1990-tallet. Dette har jeg valgt for å belyse grunntankene bak den primærforebyggende undervisningen i metode og formål, samt hvordan dette er lagt opp og vurdert og evaluert i ettertid. De skoleprogrammene jeg har valgt å bruke tid på er de to store skoleprogrammene som er utviklet av skolen og for skolen, samt det som er utviklet av politiet for politiet. Dette fordi disse er mest relevante for oppgaven, i motsetning til veldig mange programmer på området. De nyere kildene(2006-2011) er valgt ut i fra at de belyser synspunkter på primærforebyggende virksomhet på en god måte, og viser til resultater på området om hva som har effekt og ikke. Videre har jeg i hovedsak valgt litteratur som er skrevet på norsk. Dette fordi jeg fant at dette var tilstrekkelig for å belyse problemstillingen. Jeg har likevel brukt en svensk tekst, publisert i "Rapport fra justisdepartementets forskningskonferanse", og publisert av Politihøgskolen. Denne er valgt nettopp fordi den er publisert i den sammenhengen den er, samt at den belyser temaet godt.

Det viste seg vanskelig under innsamlingen av materiale å finne skoleprogram og evalueringer av skoleprogram som kun rettet seg mot å forebygge narkotikabruk. Det viste seg likevel at retningslinjer for hva som har effekt innenfor det primærforebyggende feltet

gjelder generelt, og at de da vil være retningslinjer også for primærforebyggende virksomhet rettet mot narkotikabruk.

2.0 Begrepsforklaringer

2.1 Primærforebyggende

Myhre Lie(2011) beskriver at det å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer. Primærforebygging retter seg mot befolkningen som helhet eller mot grupper som ikke er definert ut fra noen risikovurdering, og har som målsetting å hindre at problemer eller negativ utvikling oppstår i hele samfunnet (Auglend, Mæland & Røsandhaug, 2006). Overført til kriminalitetsforebygging vil primærforebyggende arbeid være tiltak som tar sikte på å hindre at kriminalitet i det hele tatt oppstår. Slike tiltak kan for eksempel være å planlegge og etablere oppvekstmiljø som i størst mulig grad fungerer som kriminalitetsforebyggende strukturer, opplysningskampanjer mot for eksempel narkotika eller undervisningsopplegg (Hage, 1996).

3.0 Bakgrunnen for og retningslinjene for politiets primærforebyggende i skolen

3.1 Gjeldende lovverk og retningslinjer

Når det gjelder politiets forebyggende arbeid i form av primærforebyggende undervisning i skolen er vi avhengig av to store hovedaktører som skal samarbeide, politiet og skolen. I tillegg er det utenkelig å se dette uten et samarbeid med de foresatte. For politiets del preges det kriminalitetsforebyggende arbeidet av føringer fra både Justisdepartementet og politidirektoratet (Lie, 2011). Samtidig reguleres de forebyggende tiltakene i politiloven og politiinstruksen. Lovhjemlene politiet er gitt i form av politilov og politiinstruks gjenspeiler at forebyggende arbeid blir sett på som en av politivirkens hovedstrategier, sammen med reaktivt arbeid (Auglend et al., 2006). Politiloven § 2 oppgir politiets oppgaver, samme paragraf punkt nr 2 sier at politiet skal forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige ro og orden. I politiinstruksen § 2-2 foreskrives det at politiet skal *forebygge* og *motvirke* disse nevnte krenkelsene. Politiinstruksen § 10-1 gir generelle retningslinjer i forhold til forebygging og motvirkning av straffbare handlinger, samt oppgir at politiet plikter å organisere og drive forebyggende virksomhet for å påvirke og hvis mulig endre forhold som utløser ulovlige handlinger eller tilstander. Videre skal politiet herunder søke samarbeid med aktuelle offentlige myndigheter og private organisasjoner mv. Politiet plikter etter politiinstruksen § 15-1 ”å samarbeide med andre offentlige myndigheter og organisasjoner når deres oppgaver berører politiets virkefelt og lov eller forskrift ikke er til hinder for dette. Særlig påligger det politiet å innlede et nært samarbeid med skole- og sosialmyndighetene og snarest underrette disse om forhold av antatt interesse for deres virksomhet”. Dette viser at politiets plikt til å forebygge ikke bare begrenser seg til de mulige, forestående eller konkrete krenkelser, men også at det skal drives en *generell forebyggende virksomhet* som er rettet mot krenkelsens bakenforliggende årsaker. Dette først og fremst i form av informasjon og holdningspåvirkning (Auglend, Mæland & Røsandhaug, 2006).

I 2003 utgav Politidirektoratet[POD] sin første helhetlige plan for å forebygge og bekjempe narkotikakriminalitet; Politiets narkotikabekjempelse 2003-2008. Blant de overordnede metodene som gis i denne planen for bekjempelse av narkotikakriminalitet blant unge, beskrives blant annet holdningsskapende arbeid og informasjonsvirksomhet og tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid. Som en del av informasjon- og holdningsskapende virksomhet skal

politiet søke å nå hele skoletrinnet og tilhørende foreldregruppe i 8. klasse for å informere ungdom om konsekvenser av narkotika misbruk. Videre legger planen vekt på at politiet skal søke å ha en god dialog med ungdommer og deres foresatte. Denne planen ble i 2010 avløst av ”Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet i perioden 2011 til 2015”, også utgitt av POD. I denne planen videreføres tanken om samhandling mellom skole, foreldre og lærere. I tillegg til informasjon mellom skoleledelse, lærere og foreldre om hvilke ungdom som er risikoutsatt, skal det også informeres til *alle* om hvilke situasjoner og steder som eksponerer barn og unge for narkotikamisbruk, samt kommunikasjon om konsekvensene av narkotikamisbruk.

Grunnprinsippene for norsk politi (St. meld. 42, 2004-2005) skal i tillegg danne grunnlaget for politiets valg av midler og metoder. Grunnprinsipp nr 9 sier at politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet. I denne sammenheng bør politiet selv foreta en overveiet og begrunnet prioritering mellom sine oppgaver. ”Prioritering er ikke først og fremst et spørsmål om innbyrdes rangering av lovbruddstyper. Det største problemet består i å velge strategi i polititjenesten. Politiet bør legge hovedvekten på forebyggende ordenstjeneste, med sikte på å forebygge straffbare anslag mot den alminnelige fred, orden og sikkerhet. Ingen andre kan påta seg denne oppgaven” (St. meld 42, 2004-2005).

3.2 Politiets forebyggende arbeid i skolen før Reform-97

Historisk sett har politiet vært inne i skolen helt siden begynnelsen av 1950-tallet. Oslo politikammer startet da et prosjekt rettet mot trafikkundervisning i skolen. Siden da har det vært fokus på holdningsskapende undervisning og tverretattlig samarbeid som en viktig del av politiets forebyggende virksomhet (Balchen, 1998). Denne formen for forebyggende virksomhet har derfor lang tradisjon i Norge, og har i hovedsak vært rettet mot barn og ungdom, deres familie og skoleverket (Balchen, 1998), og vært utført av et fåtall tjenestemenn (Engh, 1995). På 80- og 90-tallet har polititjenestemenn gjennomført flere kampanjer som har vært rettet mot store grupper av barn og ungdom i skolen, og da ikke de spesielt utvalgte i en risikosone. Disse kampanjene har politiet utført i samarbeid med andre organisasjoner og har hatt som formål å etablere ”gode” holdninger i forhold til kriminalitet, rusbruk og trafikk. Blant programmene som i hovedsak har vært rettet mot narkotikabruk har politiet vært delaktig i blant annet programmet ”Fra bagatell til helvete” (Balchen, 1998), ”rus, roller og identitet” og ”rusmidler og kriminalitet” (Skoglund & Bakken, 1992). Dette er bare et utvalg,

da det finnes et stort utvalg av ulike programmer både regionalt og nasjonalt. I Sverige og USA har også store primærforebyggende skoleprogram rettet mot narkotikabruk og med politiet som aktør eksistert, der henholdsvis under titlene VÅGA VA og DARE (Balchen, 1998).

I 1992 ble det innført en fadderordning som skulle gjennomføres ved at skolene tok kontakt med sin egen fadder i politiet dersom de kom i akutte kriser med enkelte elever, eller det oppsto situasjoner som politiet av ulike grunner burde ordne opp i. Denne fadderordningen skulle også stå ansvarlig for politiets faste undervisningsopplegg på skolene. Disse undervisningsoppleggene skulle inneholde informasjon – og holdningskampanjer (Engh, 1995).

3.3 Politi og skole 1997

1997 er midt i en periode hvor vi ser en stor økning av anmeldte narkotikaforbrytelser. Andelen ungdom som blir tatt for narkotikaforbrytelser øker tilsvarende (Stene, 2003). I spørreskjemaundersøkelsen Ungdom og rusmidler 1968 – 2008 ser vi en økning av bruk av cannabis og andre stoffer på midten og mot slutten av 1990-tallet. Blant ungdom i alderen 15-20 år oppga 3 av 10 at de noen gang har brukt cannabis eller andre narkotiske stoffer. Dette på landsbasis. I Oslo i samme tidsrom oppgir 4 av 10 at de noen gang har brukt cannabis eller andre narkotiske stoffer (Vedøy & Skretting, 2009). Dette utgjorde en relativt stor del av norsk ungdom, og fokuset på en helhetlig satsing på forebyggende virksomhet rettet mot denne bruken, samt annen kriminalitet blir mer tydelig.

3.3.1 Skolereform 1997 med skolepakken LEV VEL

Som bakgrunn for skolereformen ligger de store endringene i barns levekår sammenlignet tidligere generasjoner. Begge foreldrene tilbringer mer tid utenfor hjemmet og i arbeidslivet, mens de unges tilknytning til arbeidslivet og den opplæringen som skjer blir svakere. Skolen blir et sted hvor barn og unge tilbringer store deler av sin tid, og blir dermed viktig arena for oppdragelse, integrering og opplæring, da i samarbeid foreldrene. Læreplanen som kommer med reform 97 har som overordnet mål at ”opplæringa skal stimulerere utviklinga av heile mennesket – det integrerte mennesket” (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 1996). Videre skal lærerplanen fremme blant annet grunnleggende verdier, kulturarv og identitet, grunnleggende kunnskap og allmenn danning og evne til samarbeid og selvstendighet. Elevene skal utvikles som samarbeidende mennesker i samfunnet, og det poengteres at det er

vesentlig å utnytte skolen som arbeidsfellesskap for utvikling av sosiale ferdigheter. Skolen må organiseres slik at elevene ser at egne handlinger får konsekvenser for andre, og slik at elevene kan lære av konsekvensene av egne avgjørelser (Kirke, - utdannings- og forskningsdepartementet, 1996). I helhet kan vi se at målene i fagplanen i seg selv inneholder kriminalitetsforebyggende elementer som sentrale mål, dette gjelder også for de enkelte fagene (Justisdepartementet, 1997).

I tillegg til at Reform 97 med sin lærerplan skal virke kriminalitetsforebyggende, utgis samme år en stor kriminalitetsforebyggende undervisningspakke, LEV VEL. Denne undervisningspakken ble utviklet av KRÅD, og er tilpasset lærerplanen som kom med Reform 97. Programmet består av planer og undervisningsmaterieell for 1. – 10. klasse. Tanken bak LEV VEL var å skape et kriminalitetsforebyggende engasjement og gode holdninger hos elevene. Lærerne og skolen skulle være i fokus, men LEV VEL siktet også på å involvere foreldre, politi og nærmiljø i arbeidet (St.meld. 17, 1999 – 2000).

3.3.2 Politiets skoleperm – del av LEV VEL

Politiets skoleperm ble gitt ut i 1997, og er utviklet samarbeid mellom Justisdepartementet, KRÅD og skoleverket (Balchen, 1998). Skolepermen er i tråd med samme overnevnte læreplan fra 1997, og omfatter emner fra 1. – til 10. klasse (Justisdepartementet, 1997). Skolepermen ble utviklet som politiets bidrag til LEV VEL prosjektet (St. meld. 17, 1999-2000). Målet med skolepermen var å sikre en kriminalitetsforebyggende minsteaktivitet mot skoleverket, hvor lokale opplegg som er i gang eller under planlegging, kunne komme i tillegg. Skolepermens mål var å gi inspirasjon og lyst til å drive forebyggende undervisning skolen, samt være en faglig og metodisk hjelp for den lokale politi- og lensmannsetat samt styre og koordinere politiets undervisning slik at den skulle være i takt med skolens egne planer og arbeid. Det understrekes at skolen sammen med foreldrene er tenkt som hovedansvarlige for gjennomføring av all undervisning og opplæring, også den kriminalitetsforebyggende delen av undervisningen, men at politiet skulle ha et medansvar for det kriminalitetsforebyggende arbeidet i skolen. Politiets undervisning skulle betraktes som, og inngå som, en viktig del av pågående ordinær undervisning i skolen, og som del av en langtidsplan for kriminalomsorgens forebyggende arbeid i grunnskolen (Kirke – utdannings- og forskningsdepartementet & Barne- og familiedepartementet [KUF/BF], 2000).

Skolepermen legger opp til at politiet skal gi samtlige trinn i grunnskolen minst 45 minutter undervisning i løpet av skoleåret (Justisdepartementet, 1997). Målet med undervisningen er å

forsterke elevenes rettsfølelse, skape positive holdninger til politiet, bevisstgjøre elevene på valg og atferd i farlige situasjoner og motivere til å unngå kriminelle handlinger (Justisdepartementet, 1997). Selv om det vises til at de fleste fag i fagplanen har kriminalitetsforebyggende elementer vil samfunnsfag være nøkkelfaget innenfor politiets undervisning. Dette fordi samfunnsfaget i alle alderstrinn har er aktuelle mål og momenter det er naturlig å knytte opp mot forebyggende politiarbeid (Justisdepartementet, 1997). Skolepermen presiserer viktigheten av samarbeidet mellom skole og politi ved å legge vekt på god og nøye planlegging i forkant av undervisningen (Justisdepartementet, 1997).

Politiets overordnede mål med undervisningen på ungdomstrinnet, 7. – 10. klasse, er å skape naturlig kontakt mellom skolen, elevene og politiet. Gjennom undervisningen skal elevene bevisstgjøres på farlige situasjoner og konsekvenser av egne valg, samt gis kunnskaper om hvordan de selv kan forebygge og beskytte seg mot forbrytelser og kriminalitet (Justisdepartementet, 1997). Politiet skal forklare og lære elevene i 7.klasse om konsekvensene av narkotikabruk, samt hvilke konsekvenser bruken har både rent fysisk og dersom de skulle bli tatt av politiet. Det som foreligger av undervisningsmateriale bærer preg av et budskap om at narkotika er farlig, og at det for elevenes del er ”ditt liv – og du må velge riktig”. Det siste er gjennomgående for undervisningene i samtlige av ungdomstrinnene. Skolepermen legger til en viss grad også opp til at elevene skal diskutere de aktuelle temaene i grupper og i klassen (Justisdepartementet, 1997).

3.4 Undervisning som forebyggende strategi

Verdens helseorganisasjon har innført prinsippet om næromsorg; LEON-prinsippet. LEON står for Lavest Effektive Omsorgsnivå og er et prinsipp om at alt forebyggende og helsefremmende arbeid bør foregå så nært hjemmemiljøet som mulig (Bergersen & Rønningen, 2000). Gjennom denne forståelsen, og at kriminalitetsforebyggende tiltak gjerne bør iverksettes så tidlig som mulig, ses grunnene til at skolen anses som en viktig arena for forebyggende arbeid (Bergersen & Rønningen, 2000). I tillegg er skolen en viktig arena for formidling av verdier, normer, holdninger og utvikling av mestringssevne og sosial kompetanse. Skolen kan fungere som et knutepunkt i kriminalitetsforebyggende og helsefremmende arbeid og er møteplass for ulike involverte faggrupper, som for eksempel politiet. Det rusmiddelforebyggende arbeidet i skolen skal blant annet basere seg på langsiktighet og systematikk, tverretattlig samarbeid, involvering av foreldre, samt

oppbygning av elevers helhetlig kompetanse (Bergersen & Rønningen, 2000). Strategier som benyttes i den norske skolen kan i grove trekk knyttes til ulike epoker og tiår. Likevel benyttes fortsatt en rekke strategier som tilhører eldre epoker (Bergersen & Rønningen, 2000).

Politiets primærforebyggende i skolen, gjennom politiets skoleperm, er et eksempel på tiltak som beveger seg gjennom flere tidsepoker i sin metode. Bergersen og Eide Rønningen (2000) deler de ulike tilnæringsmetodene inn i ”kunnskap og faktaundervisning”(70- og 80-tallet), ”affektiv pedagogikk”(80-tallet) og ”sosiale påvirkningsmodeller”(80- og 90-tallet).

”Kunnskap og faktaundervisning” har som hovedmål å formidle kunnskap om skadevirkninger, å skremme og å fremheve det moralskforkastelige ved rusmiddelbruk.

”Affektiv pedagogikk” tar utgangspunkt i elevenes følelser, holdninger, modenhet og sosiale kompetanse. I denne sammenheng skal det jobbes med elevenes egen selvfølelse, og at de gjennom verdiformidling og holdninger skal klare å si nei til narkotika. ”Sosiale påvirkningsmodeller” leger fokus på å trekke inn individets totale livssituasjon, og løfter blikket opp fra kun å se på individet til å se på familie, skole og samfunn. Tanken er at elevene skal gjøres i stand til å motstå gruppepress og samtidig klare å påvirke det sosiale miljøet de tar del i (Bergersen & Rønningen, 2000). Tanken bak å forebygge narkotikabruk gjennom undervisning er å starte tankeprosesser hos de unge, som kan bidra til at de gjør seg opp meninger om temaet (Engh, 1995), samtidig vekke avsky hos elevene slik at de på den måten tar avstand fra narkotikabruk (Bergersen & Rønningen, 2000).

3.5 Evaluering av og resultater av forebyggende undervisning i skolen

Politiets skoleperm er ikke blitt evaluert gjennom kontrollerte studier, og det kan derfor ikke sies noe om programmets effekt, altså om det har påvirkning på narkotikabruk eller andre former for kriminalitet hos barn og unge (KUF/BFD, 2000). Skolepermen har likevel blitt vurdert av en faggruppe oppnevnt av Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet i 2000, og i den sammenheng vurdert opp mot andre lignende prosjekter. Gjennom denne vurderingen anbefaler faggruppen ikke videre bruk og satsing på programmet, da det faglige grunnlaget ikke vurderes som tilstrekkelig. Faggruppen uttaler at det teoretiske grunnlaget for politiets skoleperm er for tynt, og at den ikke er rettet mot den kunnskap som foreligger om utvikling av atferdsproblemer(her kriminalitet), sosial kompetanse eller virksomme tiltaksmodeller i skolen (KUF/BFD, 2000). Faggruppen vurderer politiets skoleperm som for ”smalsporet”, og at det i omfang er et for lite tiltak til at det kan forventes å ha noen signifikante effekter på barns og unges adferd, både på kortere og lengre

sikt. Faggruppen stiller seg også kritisk til at det ikke er klart hvilke strategier som skal brukes for å sikre at programmet blir implementert og fulgt i henhold til planene. Likevel mener faggruppen at skoleprogrammet i en mer intensivert form kan brukes som et bidrag i en klassebasert og mer kunnskapsforankret tiltaksmodell (KUF/BFD, 2000).

En svensk studie av det tidligere nevnte undervisningsprogrammet VÅGA VA støtter opp om tanken om at skoleprogram igangsatt av politiet har lite effekt. Studien viste at undervisningsprogrammet ikke hadde noen målbareffekt på ungdommens narkotikavaner (Lindstöm, 1998).

Skoleprogrammet LEV VEL får noe tilsvarende vurdering som politiets skolepakke (KUF/BFD, 2000). Denne er på sin side evaluert, og grunnlaget for vurdering er derfor større. Evalueringen av LEV VEL viser at prosjektet i sin helhet ikke har vært brukt slik som den var tiltenkt. LEV VEL vurderes også som for ”smalsporet” i sin helhet, og er for lite systematisk i sin gjennomføring. Faggruppen mener at dersom LEV VEL skal kunne få en registrerbar, positiv og vedvarende effekt på elevers holdninger til og kunnskaper om kriminalitet, vil det foreutsette at programmet gjennomføres i sin helhet og etter en klar plan og struktur. LEV VEL ble vurdert, som skolepakken, at den kan brukes som en del av større satsning på området (KUF/BFD, 2000).

Selv om de overnevnte programmene viser til skuffende resultater, finnes det enkelte andre skoleprogram som kan vise til positive resultater (Nordahl et al., 2006). Det forskningen viser er at de programmene som har best effekt er de program som er bygget på forskningsbasert kunnskap, som legger opp til evaluering av programmet, som har en klar strategi for implementering og de som har flere enn en teoretisk tilnærming til problemet (Nordahl et al., 2006). Nordahl et al. (2006) trekker også frem instruktøren eller læreren som en viktig del av å lykkes med et primærforebyggende skoleprogram. Dette støttes av Henriksen (2007), som mener at læreren bør være hovedunderviseren i undervisningen fremfor eksterne foredragsholdere. Schancke, Wilhelmsen, Henriksen & Gravrok (2009) mener at hovedproblemene med mange av tiltakene som gjennomføres i skolen, er at de ser ut til å være bygget på gode intensjoner fremfor kunnskap, at de gjennomføres som tavleundervisning i stedet for elev-aktive opplegg, og at mange tiltak gjennomføres bare delvis eller på måter som ikke svarer til retningslinjer knyttet til det konkrete programmet. Schancke et al. (2009) trekker også frem er at rusforebyggende undervisning som eget felt ikke er godt nok nedfelt i skolens faglige og pedagogiske virksomhet.

Nordahl et al.s undersøkelse i 2006 anbefalte flere programmer, mens faggruppen i 2000 kun fant ett av de vurderte programmene som ”godt nok” (KUF/BFD, 2000). Dette programmet var i hovedsak rettet mot mobbing, men viste seg å ha gode resultater også når det kom til unges cannabisbruk(Folkehelseinstituttet, 2011).

4.0 Diskusjon

4.1 Hvorfor skal politiet undervise i skolen?

Som vi ser av teorien så legges det vekt på instruktøren eller underviseren i forhold til det å lykkes med primærforbyggende undervisning (Henriksen, 2007, Nordahl et al., 2006). Henriksen (2007) mener at skolens lange tradisjon om å ta inn eksterne ”eksperter”, som politi, i undervisningen i hovedsak ikke er å anbefale. Han mener at dersom en ekstern skal undervise for barn og ungdom, bør han eller hun være særlig kompetent. Er politiet særlig kompetente i denne sammenhengen? Tanken bak å bringe politiet inn i undervisningen har, som vi ser over, lang tradisjon. Den inneholder også ideen om at politiet innehar en kompetanse på feltet som ingen andre har. Dersom vi ser på narkotikabruk har politiet en helt egen kompetanse på feltet ettersom de gjennom arbeidshverdagen ser konsekvensene og virkningene av narkotikabruk. Politiet har også kompetanse om de strafferettslige konsekvensene av narkotikabruk dersom man blir tatt. Et annet argument for å ta politiet inn i undervisningen, er å markere situasjonen og sakens alvor. Henriksen(2007) mener likevel at politiet ikke bør lede undervisningen fordi de innehar varierende kunnskapsnivå og formidlingsevne, samt at de innholdsmessige og pedagogiske begrunnelsene har også vist seg å ha vært fraværende. Det er klart at politiet på et generalistnivå har varierende kunnskapsnivå på narkotikafeltet, selv om det forventes at de skal inneha en god kompetanse på området. Med tanke på kompetanse, tenkes det som vi ser ikke kun kompetanse på et gitt fagområde, men også kompetanse innenfor formidling samt pedagogiske evner. Innenfor politiet vil det være store individuelle variasjoner også når det kommer til dette. Henriksen (2007) mener at det helt klart finnes gode formidlere blant politifolk, men at det også finnes det motsatte, og at det derfor må gjøres et bevisst valg dersom man velger å ta politiet inn i undervisningen. Det kreves også kunnskaper om elevene generelt, om deres kunnskaps nivå og deres hverdag (Henriksen 2007). Dette er ikke noe politiet har dersom de ikke får en klar innføring i dette. Nordahl et al. (2006) viser likevel til at instruktøren, i denne sammenheng politiet, kan lykkes dersom opplæringen i forkant av programmet er god. Dette vil for politiet sin del stille krav om opplæring innenfor feltet, noe som ikke foreligger i grunnutdanningen eller som del av skolepermen. Den enkelte politimann eller kvinne må derfor søke å skaffe slik opplæring på egen hånd, og i tillegg klare å tilpasse det til den enkelte klasse og gruppe barn og unge.

Hvem er det som er særlig kompetent i denne sammenhengen? Henriksen (2007) understreker lærerens betydning som underviser, også innenfor det rus- og narkotikaforebyggende arbeidet. Begrunnelsen for dette er knyttet til det overordnede faglige synspunktet på hva som er godt rusforebyggende arbeid i skolen (Henriksen, 2007). Den kunnskapen som det argumenteres for at politiet spesielt innehar, har trolig også læreren fra før, og dersom ikke er det ikke en umulighet å lese seg opp på området. Både når det gjelder konsekvenser av narkotikabruk, samt de strafferettslige konsekvensene for bruk. Dette støttes av Lindström(1998), som også mener at narkotikaforebyggende undervisning bør og kan utføres av andre enn politiet. Det trekkes også frem at det er viktig at det primærforebyggende arbeid skal være en del av skolens alminnelige virksomhet og at det gjennom dette blir forankret i skolesituasjonen (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 1996). På den måten blir forebyggingen i skolen en del av undervisningen på en naturlig måte, og i tillegg tilpasset hverdagen. At politiet kommer inn i undervisningen vil skape en uvanlig situasjon for elevene, og undervisningen mister sitt moment ved å være hverdagslig. Det legges også vekt på at det i seg selv ikke handler om å kun formidle informasjon, men også om å utvikle holdninger og ferdigheter (Henriksen, 2007). Dette vil være lettere for en lærer som både har den nødvendige kompetansen, men som også står foran elevene som et forbilde hver dag. Det vises også at et vellykket program må fremme deltakelse blant elevene, noe som kan bli vanskelig for enkelte dersom det kommer en fremmed polititjenesteperson inn i undervisningen.

Henriksen (2007) åpner likevel for at politiet eller andre eksterne kan ha en birolle i undervisningen. Dette krever at alle som bidrar arbeider ut i fra de samme målsetningene og har en bevissthet om hvem som er målgruppen. I tillegg vil det være viktig å klargjøre hvem som har hovedrollen blant de som underviser (Henriksen, 2007).

4.2 Har politiets primærforebyggende undervisning effekt?

I det store havet av rus- og narkotikaforebyggende skoleprogram rettet mot barn og unge er det lett å rote seg bort. Intensjonene er gode, og tankene på feltet er mange. Av teorien kan vi se at det er uenighet om effekten av programmene og hvilke programmer som egner seg til bruk i skolen. Politiets bidrag kommer ikke heldig ut, verken når vi ser på vurderingene som er gjort av faggruppa til KUF/BFD (2000) eller Lindströms (1998) svenske studie. Hva er det som gjør at teorien bak den primærforebyggende undervisningen ikke fungerer i praksis? For å lykkes med et skoleprogram ser vi at det kreves en god del av programmet i sin helhet. Dersom vi ser på de ulike kriteriene som trekkes frem for å lykkes med et skoleprogram

(Nordahl et al., 2006), hvor første krav er å basere undervisning på forskningsbasert kunnskap, ser vi at politiets skoleperm allerede her har mangler. Det er på dette grunnlaget faggruppen ikke anbefaler videre bruk av programmet, det faglige nivået er for lavt og at den blir for smalsporet med tanke på den sammensatte problematikken som vi ser ved atferdsvansker. Videre vises det til at de programmene som i størst grad lykkes legger opp til evaluering av programmet (Nordahl et al., 2006). Politiets skoleperm har ikke, på 15 år, blitt evaluert. Det gjør det dermed veldig vanskelig å si noe om omfanget av bruken, eller de regionale forskjellene som foreligger. Det er ikke utenkelig at skolepermen enkelte steder har blitt brukt mye, på den annen side er det heller ikke utenkelig at den i svært liten grad har blitt brukt. Det er derfor vanskelig å få noen andre svar enn de vi får gjennom sammenligning med andre program. Det at politiets skoleperm ikke er evaluert gjør det vanskelig å forbedre tiltaket, samt utvikle det i ønsket retning innenfor området. Personlig har jeg ikke på noe tidspunkt blitt introdusert for skolepermen, verken gjennom praksisåret eller da jeg spesifikt spurte etter undervisningsopplegg for politiet i forbindelse med undervisningen på Politihøgskolen. Dette støtter min tanke om at skolepakken er lite brukt i dag, og at få har inngående kjennskap til den selv om det er de eneste retningslinjene politiet har for undervisning i skolen. Som et tredje punkt for et vellykket skoleprogram trekker Nordahl et al. (2006) trekker frem at skoleprogrammet må ha en klar strategi for hvordan programmet skal implementeres. Politiets skoleperm inneholder ingen strategi til hvordan dette skal gjøres, og overlater hovedansvaret til den enkelte polititjenestemann. Det vil derfor oppstå en rekke individuelle forskjeller i implementeringen. Muligheten for at gjennomføringen av programmet ikke blir slik som det er tiltenkt er derfor stor. Det er heller ikke lagt opp til noen kontroll av dette (KUF/BDF, 2000). Undervisningsprogrammet bør, som et fjerde punkt, inneholde flere teoretiske tilnærminger til samme problem (Nordahl et al., 2006). I hovedsak søker politiets skoleperm å undervise og samtidig forsøke å få elevene med undervisningen i form av gruppediskusjoner. Dette tilsvarer kun en tilnærming, tavleundervisning, samt et forsøk på å skape en elevaktiv undervisning. Skolepakken legger det derfor opp til hver enkelt polititjenestemann om han ønsker å skape variasjon i undervisningen. Generelt får denne typen tavleundervisning kritikk, da det i større grad anbefales elevaktive opplegg for at undervisningen skal ha effekt (Schancke et al., 2009).

I faggrupperapporten "Vurdering av program og tiltak for å redusere problematferd og utvikle sosial kompetanse" fra 2000 vises det til en analyse av internasjonal forskning som er ment til å vurdere alt som er publisert og ikke publisert av kriminalitetsforebyggende litteratur. Denne

analysen konkluderer kort med at programmer hvor uniformert politi underviser i motstand mot rusmisbruk ikke har effekt. Videre konkluderer analysen med at skrekkampanjer rettet mot barn og unge i skolen heller ikke har effekt. Mange primærforebyggende tiltak er iverksatt med det håp at økt kunnskap og innsikt hos barn og unge vil endre deres atferd, men det viser seg at disse kognitivt rettede tiltakene (gitt alene) ikke er effektive i noen som helst grad. Rapportens begrunnelse for dette er misforholdet mellom tiltak og problemkomplekset (KUF/BFD, 2000).

4.3 En kollisjon mellom retningslinjer, forventninger og prinsipper?

Den gjennomgåtte litteraturen og forskningen på dette området viser at det stilles høye krav både til selve skoleprogrammet i sin helhet og den som underviser for å lykkes og oppnå ønsket effekt av det. Selv om primærforebyggende undervisning og kriminalitetsforebyggende arbeid i seg selv i stor grad blir vektlagt gjennom lærerplanen for reform 97 og den tilpassede skolepakken LEV VEL, ser vi likevel at skolen mislykkes på området. Det at resultatene av evalueringen LEV VEL viser er at programmet i sin helhet ikke har blitt utført etter planene, kan være et tegn på at dette arbeidet ikke blir prioritert innenfor skoleverket. Politiets skoleperm som skoleprogram blir heller ikke positivt vurdert, det samme gjelder politiet som underviser eller instruktør i skolen. Likevel ser vi av de retningslinjene som ligger for politiets narkotikabekjempelse inneholder nettopp en strategi om at politiet skal opplyse alle elever samt deres foresatte om konsekvenser av narkotikabruk (POD, 2010). Det foreligger derimot ingen informasjon eller retningslinjer for hvordan det skal gjøres. Innad i politiet foreligger kun politiets skoleperm som ble laget i 1997. Hvordan ønskes det at politiet skal lykkes i å bidra på dette feltet? Svaret per i dag er, etter min mening, at dette er opp til hver enkelt tjenestemann og hvert enkelt politidistrikt. På grunn av manglende retningslinjer vil kvaliteten på undervisningen og informasjonen fortsette å forbli slik den er i dag. Dette gjør at politiets primærforebyggende arbeid i skolen i stor grad blir personforankret, og at politiet dermed frembyr et oppdelt og ustrukturert mangfold av ulike aktiviteter. Noe jeg opplever som synd for politiet. Politiet har et ønske om å opptre profesjonelt og skape nærhet til publikum (St. meld. 42, 2004-2005). Et mislykket undervisningsopplegg eller informasjonsmøte kan skape det motsatte av dette. Slik jeg ser på praksisen hvor jeg tilbrakte mitt andre studieår, så ser jeg at det kan få negative konsekvenser å sende en student uten noe som helst erfaring verken med å undervise eller innefor narkotikafeltet til skolen for å gjøre ”forebyggingsplikten”. Det blir et arbeid som politiet føler at de må gjøre, men som de likevel

mange steder ikke har motivasjon, kunnskap eller retningslinjer nok for å gjennomføre. Resultatet blir sporadiske og lite gjennomførte skolebesøk.

Dersom politiet skal kunne gjennomføre den typen informasjon om konsekvenser av narkotika som POD (2010) ønsker, bør det foreligge noen retningslinjer for hvordan dette skal gjennomføres. Pape (2009) skriver i sin artikkel at det heller bør fokuseres på å øke kunnskapen til barn og unge innenfor rus- og narkotikafeltet fremfor å legge vekt på det hun mener er urealistiske mål om å forandre de unges rusmiddelbruk. I denne sammenhengen ser jeg at politiet kan ha en rolle, men at det også i denne sammenhengen bør stilles krav til den enkelte tjenestemanns formidlingsevne og kompetanse. I tillegg bør det gjøres klart at det er skolen og læreren som er hovedaktøren, og ikke politiet.

Det oppstår i etter min oppfatning en kollisjon mellom det politiet vi ønsker å ha og de retningslinjene som ligger på dette området. Grunnprinsipp nr 9 (St. meld. 42, 2004-2005) sier at politiet skal foreta en overveid og begrunnet prioritering mellom sine oppgaver. Selv om prinsippet sier at det skal legges vekt på forebyggende virksomhet, skal også denne være overveid og begrunnet i sin gjennomføring. Slik som jeg har opplevd den primærforebyggende virksomheten i skolen for politiets del, består denne per i dag av sporadiske skolebesøk som verken er målrettet eller planlagt. Dette viser ikke til en overveid og begrunnet gjennomføring slik som man overordnet ønsker at politiets tjeneste skal være. Lindström (1998) støtter opp om denne tanken, og mener at politiets engasjement i narkotikaforebyggende undervisning og satsning på slike prosjekter er alt for ressurskrevende og ineffektivt. Han mener at politiets ressurser heller bør benyttes på områder hvor de er mest nyttige. Dette støttes igjen av grunnprinsipp nr 9 som sier at politiet bør prioritere forebyggende virksomhet rettet mot ordensforstyrrelser, nettopp fordi dette er noe de kan gjøre noe med og ingen andre (St. meld. 42, 2004-2005).

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg søkt å besvare spørsmålet mitt om politiets primærforebyggende virksomhet i skolen rettet mot narkotikabruk er hensiktsmessig. Svaret på dette er langt på vei nei. Dessverre brukes det tid og ressurser innenfor dette området som ikke er tilstrekkelig faglig begrunnet. Dessuten opplever jeg at fagfeltet ikke beveger seg videre, med tanke på at status innenfor dette feltet er ganske lik i dag som den var for 15-20 år siden. Selv om det gjennom studier blir bevist hva som har effekt og hva som ikke har effekt, ser vi ingen endring på området, og for politiets del foreligger det fortsatt retningslinjer om at de skal prioritere å informere og undervise barn og unge i motstand mot narkotikabruk (POD, 2010).

Svaret mitt er nødvendigvis ikke at politiet skal holde seg unna skolen, men at det overordnede ansvaret for primærforebyggende virksomhet bør ligge på lærerne, foreldrene og skolen. Selv om det vises både av politiets og skolens retningslinjer at det er skolen som skal ha hovedansvaret innenfor dette området, ser vi at skolen mislykkes i stor grad i å gjennomføre de tiltak som det er lagt til rette for. Slik det ser ut i dag ender man opp med en situasjon hvor alle skal bidra med noe, men ingen fullfører etter retningslinjene. Slik jeg ser det kan politiet inneha en birolle i skolesammenhengen, og dermed oppfylle Politidirektoratets retningslinjer(POD, 2010) om informasjon til alle unge og foresatte, samt prioritere annen forebyggende virksomhet som de er satt til å gjøre.

6.0 Litteraturliste

- Auglend, R., Mæland, H. J. & Røsandsaug, K. (2004). *Politirett*. Trondheim: Gyldendal Norsk Forlag
- Balchen, P. C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter*. Utgitt i samarbeid med Politihøgskolen. No: Vett og viten.
- Bergersen, R. & Rønningen, G. E.(2000). *Forebygging – Fremgangsmåter og metoder i det rusmiddelforebyggende arbeidet*. (HERNÆR-rapport nr 8/2000). Vestfold: Høgskolen i Vestfold.
- Dysthe, O., Hertzberg, F, Hoel, T. L. (2010) *Skrive for å lære: skriving i høyere utdanning*. Oslo: Abstrakt forlag
- Folkehelseinstituttet(2011). *Bedre føre var... Psykisk helse: helsefremmende og forebyggende tiltak og anbefalinger*. Rapport 2011:1. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- Engh, L.W. (1995). *Bedre føre var. En kvalitativ studie av ungdom, politi og forebygging*. Oslo: Universitetet i Oslo
- Hage, P. (1996) *Blindveiar, omveiar og utveiar i kriminalitetsforebygging*. Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd.
- Helsedirektoratet (2010). *Folkehelsearbeidet – veien til god helse for alle*. Rapport IS-1846. Oslo: Helsedirektoratet.
- Henriksen, Ø. (1999). *Forebygging, fellesskap og forandring*. En rapport om utforming og utprøving av et rusforebyggende program i ungdomsskolen. (HBO-rapport nr 2/1999). Bodø: Høgskolen i Bodø.
- Henriksen, Ø. (2007). *Primærforebyggende arbeid i skolen; hovedroller og nyttige biroller*. Pedagogisk begrunnelse for lærerens deltakelse i primærforebyggende rusprogram. Hentet fra <http://www.ungeogr.no/no/8klasse/Larer/Pedagogiske-begrunnelser/Hovedroller-og-biroller/>
- Justis- og politidepartement (1997): *Politiets skoleperm. Undervisningsopplegg for forebyggende polititjeneste i skolen. For grunnskolen 1. til 10. klasse*. G-0229. Oslo: Justisdepartement, Politiavdelingen.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. (1996). *Læreplanverket for den tiårige grunnskolen*. Den generelle del. Oslo: Nasjonal læremiddelsenter.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (2000). *Vurdering av program og tiltak for å redusere problematferd og utvikle sosial kompetanse*. Innstilling fra en faggruppe oppnevnt av Kirke-, utdannings- og

- forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, juni 2000.
- Lie, E.M. (2011) *I Forkant*. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Lindstöm, P. (1999) Narkotikabrott och ungdomar. Åtgärder mot tillgången respektive efterfrågan. *Ungdom og kriminalitet*. Rapport fra Justisdepartementets forskningskonferanse, Politihøgskolen i Oslo 11.-12. august 1998.
- Nordahl, T., Gravrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen, T, M.B & Rørnes, K. (2006). *Forebyggende innsatser i skolen: rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial – og helsedirektoratet om problemadferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier*. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet.
- Pape, H. (2009). Skoletiltak som synes å gi effekt: Fruktbar forskning om rusforebygging eller suspekterte historier om suksess? *Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift*. Vol 26.2009/5.
- Politidirektoratet. (2002). *Politiets narkotikabekjempelse 2003-2008*. Oslo: Politidirektoratet
- Politidirektoratet. (2010). *Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet i perioden 2011 til 2015*. Oslo: Politidirektoratet
- Politi-loven. (1995). *Lov om politiet av 4. august 1995 nr 16*. Hentet 4. april 2011 fra http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19950804-053.html&emne=POLITILOV*&
- Politiinstruks. (1990). *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990*. Hentet 4. april 2011 fra http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/for/sf/in/jd-19900622-3963.html&emne=politiinstruks*&
- Schancke, V., Wilhelmsen B. U., Henriksen, Ø., Gravrok, Ø. (2009). Pedagogiske utfordringer for virksomme rusforebyggende innsatser i skolen. *RUSFAG. Artikkelsamling fra regionale kompetansesentre*. Nr 01/2009.
- Stene, R. J. (2003) *Barn og unge inn i rettssystemet. Kriminalitet blant unge*. Nr 13/2003. Statistisk sentralbyrå: Avdeling for personstatistikk/Seksjon for leveårsstatistikk
- St. meld. 17(1999-2000). *Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/stmeld/1999-2000/stmeld-nr-17-1999-2000-.html?id=470612>
- St. meld. 42 (2004-2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/stmeld/20042005/stmeld-nr-42->

[2004-2005-.html?id=199239](#)

Vedøy, T. F & Skretting, A. (2009). *Ungdom og rusmidler. Resultater fra spørreskjemaundersøkelser 1968-2008*. (SIRUS - rapport nr 5/2009). Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.

7.0 Selvvalgt pensum

- Balchen, P. C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter*. Utgitt i samarbeid med Politihøgskolen. No: Vett og viten. (side 75-131)
- Bergersen, R. & Rønningen, G. E.(2000). *Forebygging – Fremgangsmåter og metoder i det rusmiddelforebyggende arbeidet*. (HERNÆR-rapport nr 8/2000). Vestfold: Høgskolen i Vestfold. (57 sider)
- Nordahl, T., Gravrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen, T, M.B & Rørnes, K. (2006). *Forebyggende innsatser i skolen: rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial – og helsedirektoratet om problemadferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier*. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet Utdanningsdirektoratet. (159 sider).
- Politidirektoratet. (2002). *Politiets narkotikabekjempelse 2003-2008*. Oslo: Politidirektoratet. (45 sider)
- Politidirektoratet. (2010). *Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet i perioden 2011 til 2015*. Oslo: Politidirektoratet. (24 sider)
- Stene, R. J. (2003) *Barn og unge inn i rettsystemet. Kriminalitet blant unge*. Nr 13/2003. Statistisk sentralbyrå: Avdeling for personstatistikk/Seksjon for leveårsstatistikk. (65 sider).
- Vedøy, T. F & Skretting, A. (2009). *Ungdom og rusmidler. Resultater fra spørreskjemaundersøkelser 1968-2008*. (SIRUS - rapport nr 5/2009). Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning. (87 sider)